

УДК: 613.88:616.98:578.82(=214.58)

РОМСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МЕНШИНА ЯК ПОТЕНЦІЙНА ЦІЛЬОВА ГРУПА ДЛЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ З ПИТАНЬ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ/СНІДУ

Брич В.В.

Закарпатський обласний Центр із профілактики та боротьби зі СНІДом, м.Ужгород

Вступ

ВІЛ-інфекція/СНІД – одна з найбільш актуальних проблем України, яку потрібно вирішувати тільки у зв'язку з конкретними характеристиками розвитку населення і економіки, соціокультурними особливостями країн і окремих регіонів. Якщо в Західній Європі кількість зареєстрованих випадків ВІЛ-інфекції за останні 10 років тільки подвоїлась, то в країнах Східної Європи та СНД, включаючи Україну, цей показник виріс більш, ніж у десять разів [1, 2]. З часу виявлення першого випадку ВІЛ-інфекції у 1987 році і до 2009 року включно, в Україні офіційно зареєстровано 161 119 випадків ВІЛ-інфекції серед громадян України, у тому числі 31 241 випадок захворювання на СНІД та 17 791 випадок смерті від захворювань, зумовлених СНІДом [3]. В Закарпатській області за період епідагляду з 1987 року до 01.03.2010 було взято на диспансерний облік із вперше в житті встановленим діагнозом ВІЛ-інфекції 323 ВІЛ-інфікованих осіб, з них 77 захворіли на СНІД.

На території Закарпатської області проживає понад 100 національностей і народностей, однією з найбільш чисельних серед яких є ромська. За даними всеукраїнського перепису в Закарпатті проживало 13762 особи ромської національності, а за даними, отриманими під час подвірних медичних обходів, – 29 413 осіб (128 місць компактного проживання).

Через певні особливості ромів традиційно розглядають як групу ризику інфікування ВІЛ [4]. В літературі вказують на значну поширеність вірусного гепатиту В та сифілісу серед угорських ромів [5], ВІЛ-інфекції – серед іранських ромів [4]. Етнографічні дані вказують, що для ромів-чоловіків характерна сексуальна свобода як до, так і під час шлюбу, яка проявляється багаточисленними статевими зв'язками з різними партнерами [6]. Все це може призвести до збільшення поширення ВІЛ-інфекції серед ромських жінок та народжених ними дітей.

Метою нашої роботи стало дослідження рівня інформованості з питань ВІЛ/СНІДУ та особливостей статевої поведінки дорослого населення ромської національної меншини.

Матеріали і методи

Аналізу підлягали 400 анкет, заповнених інтерв'юерами під час інтерв'ювання представників ромської національної меншини віком 18-49 років. Під час дослідження використані соціологічний та статистичний методи.

Результати дослідження

Більшість опитаних представників ромської національності (77,8%) інформовані про наявність проблеми ВІЛ-інфекції/СНІДУ. Але при детальному розборі виявилось, що знання респондентів є не достатньо високими, щоб забезпечити основні елементи теоретичної підготовки до використання безпечної поведінки.

Відносно високий відсоток опитаних (70,5%) інформовані щодо можливості інфікування вірусом імунодефіциту людини при статевому контакті. При цьому лише 51,8% респондентів чітко назвали презерватив як засіб запобігання інфікуванню ВІЛ. Певна частина досліджуваних вважали засоби контрацепції ефективними для попередження інфікування: 7,3% назвали протизаплідні таблетки, 5,3% – внутрішньоматкову спіраль, 3,3% – перерваний статевий акт. При цьому досить велика частка опитаних (32,5%) взагалі не знали, чим можна захиститися при статевому контакті з метою попередження інфікування ВІЛ.

Близько 72% респондентів вважають можливим інфікування ВІЛ через голку, що вже використовувалася, 62% – при проколюванні вух, нанесенні татуювання, пірсінгу. Це означає, що використану голку респонденти пов'язують лише з вживанням наркотиків чи медичними маніпуляціями і не зв'язують з іншими процедурами, де використовується ключий та ріжучий інструментарій.

Про третій шлях інфікування ВІЛ – від матері до дитини – враховуючи при цьому і можливість інфікування під час вигодовування грудним молоком, інформовані 63% опитаних осіб ромської національності.

На жаль, дуже малій кількості респондентів відомо про неможливість інфікування ВІЛ через укуси комара – лише 108 осіб (27,0%) знали, що ВІЛ таким чином не передається. Досить багато осіб ромської національності (35,8%) вважають, що можна інфікуватися ВІЛ, якщо їсти з одного посуду з ВІЛ-інфікованим.

Насторожує факт, що досить багато респондентів (30,8%) вважають, що по зовнішньому вигляду можна визначити ВІЛ-статус людини, що зменшує настороженість до можливості інфікування, оскільки впевненість, що людина не ВІЛ-інфікована може призвести до статевих стосунків без використання механічних засобів захисту.

При визначенні рівня знань щодо наявності вірусу імунодефіциту людини в різних біологічних рідинах 78,5% респондентів вказали кров як рідину з найбільшою концентрацією ВІЛ, що є досить хорошим показником, але при цьому сперму і виділення жіночих статевих органів назвали лише 5,8% і 0,8% опитаних відповідно. В той же час слину та сечу назвали 1,8% та 3,5% відповідно.

Особливої уваги заслуговує аналіз питань щодо статевого життя представників ромської меншини. Велика частка респондентів (30%) почали статеве життя в 13-14 років – 25,3% жінок та 41,5% чоловіків. Але показовим є і відсоток опитуваних, що стали статевими активними до 13 років – 21% жінок та 9,5% чоловіків. Після побудови перехресних статистичних таблиць виявилось, що ранній початок статевого життя характерний для осіб, народжених після 1980 року. Тобто, за останні 20 років молоді люди ромської національності починали статеве життя раніше, а відповідно і раніше наражалися на небезпеку інфікування ВІЛ та збудниками інших захворювань, що передаються статевим шляхом.

Для розкриття більш досконало особливостей статевої поведінки цільової групи до-

сліджували кількість статевих партнерів опитуваних. Переважна більшість жінок (66,9%) мали лише одного статевого партнера протягом життя, на відміну від чоловіків, більшості з яких (85,4%) мали 2 і більше статевих партнерів. Презерватив як засіб захисту від можливого інфікування ВІЛ завжди використовували лише 11% опитаних представників ромської національності.

Враховуючи важливість статевих шляхів інфікування, було досліджено відношення респондентів ромської національності до захворювань, що передаються статевим шляхом (ЗПСШ). Про обстеження на наявність ЗПСШ відмітили 41,1% респондентів, про лікування їх – 25,6% осіб (8,8% жінок та 20,7% чоловіків).

Лише половина опитаних (51,5%) знають, де можна обстежитись на наявність ВІЛ інфекції.

Висновки

За результатами дослідження можна зробити такі висновки:

1. Більшість представників ромської національності чули про окремі шляхи інфікування ВІЛ, але не пов'язували їх з джерелами інфікування.

2. Для досліджуваної групи характерний ранній початок статевого життя ромськими жінками, практика проміскуїтету ромськими чоловіками, низький рівень використання механічних засобів захисту при статевих контактах.

3. Встановлено низький рівень обстеження на наявність ЗПСШ, які також можуть сприяти інфікуванню ВІЛ в умовах особливостей статевого життя представників ромської національності.

Все перераховане вище є потенційним чинником поширення ВІЛ-інфекції в даній групі населення. Враховуючи результати дослідження, слід зазначити, що найбільш вразливими до інфікування ВІЛ можуть стати ромські жінки та народжені ними діти. Результати досліджень стали підставою для розробки системи профілактичних заходів питань ВІЛ-інфекції/СНІДу серед представників ромської національної меншини.

Резюме: проведено дослідження серед представників ромської національної меншини, що проживають компактно на території Закарпатської області встановило недостатній рівень інформованості з питань ВІЛ-інфекції/СНІДу та особливостей їх статевої поведінки. Це може стати причиною поширення ВІЛ-інфекції у вказаній групі, особливо серед жінок та народжених ними дітей.

Ключові слова: ВІЛ-інфекція/СНІД, ромська національна меншина, статева поведінка

Roma's national minority as a potential target audience for HIV/AIDS preventive measures *Brych V.*

Summary. The research, conducted among the representatives of Roma's national minority, who live compactly in the Transcarpathian region, has established low level of awareness on HIV / AIDS and especially their sexual behavior. This may cause the spread of HIV among the target group, especially among women and children borned by them. The research results became a basis for the development of HIV/AIDS preventive measures system among the Roma's national minority.

Key words: HIV-infection /AIDS, Roma's national minority, sexual behavior

Література

1. Доклад о глобальной эпидемии СПИДа, 2008г.: исполнительное резюме. – ЮНЭЙДС. – 2008. – 362 с.
2. AIDS epidemic update: November 2009. "UNAIDS/09.36E / JC1700E". - 100 p.
3. ВІЛ-інфекція в Україні. Інформаційний бюлетень. Український центр профілактики і боротьби зі СНІД МОЗ України. – К., 2010. - №33. – 32 с.
4. Цыгане, ВИЧ-инфекция и поведение высокого риска. Краткий обзор литературы и результаты быстрой оценки ситуации в двух российских регионах. – М., 2009. – 16 с.
5. Gyarmathy V. A., Ujhelyi E., Neaigus A. HIV and selected blood-borne and sexually transmitted infections in a predominantly Roma (Gypsy) neighbourhood in Budapest, Hungary: a rapid assessment // Cent. Eur. J. Public Health. – 2008. – Sep. Vol. 16. – Pp. 124-127.
6. Gender roles and HIV sexual risk vulnerability of Roma (Gypsies) men and women in Bulgaria and Hungary: an ethnographic study / J. A. Kelly, Y. Amirhanian, E. Kabakchieva et al. // AIDS Care. – 2004. Feb. – Vol. 16. – Pp. 231-245.